

Előfizetési ár:

Egy évre — — 4 forint.
Fél évre — — 2 forint.
3 órára — — 1 forint.
1 órára — — 40 krajc.

Szerkesztőség

és kiadóhivatal a „Csongrád” könyvnyomdájában, (Grünwald Ferenc-féle ház), hova a kéziratok és előfizetési pénzek is küldendők.

CSONGRÁD

TÁRSADALMI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI HETILAP.

Hirdetési díjak:

Egy hasábos sor egyszer beiktatása 10 kr., két hasábos 20 kr., három hasábos 30 kr. Legalább háromszori közlésnél a fele díj számítatik. Bélyegdíj külön 30 kr.

Nyilttérben.

minden egyes sor 20 kr. Bélyegdíj külön 30 kr. Kéziratok visszaszára nem vállalkozik a szerkesztőség.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Főelős szerkesztő:

D. CSONGRÁDI GÁBOR.

EGYES SZÁM ÁRA 10 KRAJCZÁR

Értesítés.

A „Csongrád” felelős szerkesztésétől a mai nappal visszaléptem.
Csongrád, 1890. október 12.

Dr. Csongrádi Gábor.

Kisbirtokosaink figyelmebe!

Az újabb kor általánosan hangoztatott közgazdasági hanyatlása fölött különbözők a panaszok.

Az egyik azt állítja, hogy a nagybirtokok szétdarabolását kell megakadályozni, míg a másik szüntelen azt hangoztatja, hogy pusztulnak a kisbirtokosok, azon kellene segíteni.

A tanulság az, hogy mindegyiken kellene segíteni, csak hogy nem igen tudják a módját.

Azon gondolkozni, mi nyujtana annak a kisbirtokosnak valódi közvetlen hasznót, mi módon lehetne az évi termést legjobban értékesíteni, keveseknek jut eszükbe. S épen azért örvendetes, ha e kevesek közül megmutatják az igaz utat, mely a kisebb gazdák, az ugynevezett kisbirtokosok helyzetének, viszonyainak javítására vezet.

E célnak egyik leghatalmasabb előmozdító volna a gazdasági egyesületek. Gazdasági egyesületeket kellene alakítani általában véve minden oly helyen, hol a gazdasági élet képezi az existenciát legfőbb tényezőjét. Városunkban nagyon kellene egy helyi gazdasági egyesület, mely

gazdaközönségünket érdekeik előmozdítására tömörítene. Ily gazdasági egyesület alakításánál nézetünk szerint a következő pontozatok érdemelnének különösebb figyelmet.

1. Téli napokon az egyesület tagjai egyik alkalmas helyiségében eszmecsere naponta összegyűlve, megbeszelnék a gazdasági eseményeket, tájékozva volnának ez által nemcsak az áráktól, hanem az áruk forgalmáról egyáltalán s az egymásközi adásvétel is így könnyítenék. Így egymástól tanulva és egymást tanítva találhatnánk el a helyes utat és módot, hogy lássunk vállvetve munkához a mai kor következményeihez képest, a felvilágosultság színterében.

2. Az egyesület így, ha kellő számu tagokból alakulna, elég részvénytőke áll rendelkezésre s idővel egy gőzmalom vállalatot alakítana, nyersterményeink magasabb értékesítésére, felkarolná a nagybani hízalást és állattenyésztést, s egy áruosztályt nyitna, a mely egyes beszerzési cikkeket egyenes forrásból olcsóbban juttatná a gazdaközönség kezébe, így pl. szén, gépolaj, méz, petroleum, zsiradékok stb. beszerzését közvetítené.

3. Célunk volna a munkáviszonyok szabályozása, részint idegen munkások behozatala által a nyári dologidőre, részint czélszerű cselédszabályok hozása, s a menyire lehet így a munkadíj szabályozása által.

4. Szövetségre lépnének az országos és megyei gazdasági-egyesülettel, ezen összeköttetés által felhíván gazdasági-egyletűnő magára a figyelmet, a termelés több eddig elhanyagolt ága, mely bizony mai nap már biztosabb és jövedelmezőbb az egyoldalú buzatermelésnél, előmozdítatnék, de főleg az állattenyésztésnél mérhetlen előnyöket nyernének jó tenyészállatok olcsóbb beszerzése s idővel azoknak jó ároni eladása által.

5. Mindezeket összefoglalva, legfőbb az, hogy így társulattá alakulva egyöntetűen és tervszerűen védhetnénk érdekeinket, mert a mit egyes gazda, bármilyen nagy befolyásu ember, másként ki nem eszközölhet, az sikerül egy egyesületnek. Igaz, hogy itt az uttörő szerepe jut nekünk osztályrésztül, mely bizony gyakran nehéz és mostoha, s a maradiak előtt lehet nevetéses is eleinte, de ismerve éppen gazdaközönségünk életrevalóságát, iparkodó szorgalmát és józan esztét, merünk bizni hozzá, hogy szavunk nem lesz a pusztában elhaló szózat, s bátran bontjuk ki a haladás zászlaját, hogy e jelszó alatt sorakozzunk: „Egyesült erővel előre!”

Gyermeknevelésügyünk.

I.

A legtöbb gyermek az élet első és második évében hal el, még pedig helytelen táplálás, egészségtelen lakásban való tar-

A „CSONGRÁD” TÁRCZÁJA.

A keresztelő.

A „Pesti Hirlap”ból.

— Ej, hát mégsem jó!

— S Tállayné, az újszülött trónörökös nagymamája, a ki már reggel négy óra óta talpon volt, ismét izgatottan szaladt a nagy, erkélyes sarokablakhoz, kémlelni, vajjon a keresztelő pap ő nagysága nem jön-e még.

A fogat, a fiatal keresztapa fényes, violaszínű batárja, már másfél óra előtt elrobogott, hogy a főváros e kényeztetett papját elhozza; a szalonban együtt voltak a vendégek s az új anya bágyadsággal hallgatott a kis hálószoba halványkék selyem paplanja alatt; a dajka, a kit a somogyi pusztáról röpitett ide a gyorsvonat, szallagos reggeli féketőjében, türelmetlenül jár föl-alá, mint a művésznek az első fellépés előtt s a nagy, belvárosi lakásban distingvált, tünepélyes csend volt... Még a baba is, a kinek számára már két hónap előtt ide hozták a főváros legszebb búcsóját, a család egyetlen utóda, a kinek születésére tizennégy hosszú esztendőn át várakoztak, még a baba is abbahagyta a sírást s a fontos perc tudatában méltóságteljes álomba merült...

— A kanonok ur alkalmasint gyóntat! szentogá Margit kisasszony, a keresztanya, koztlyús szép karját a fauteuil alacsony karfájára támasztva.

A kis Paul, a nagy osztrák-magyar bankház praesumptiv örököse, mosolyogva szegeste rá derült, ravaszkodó szeméit:

— Ugyan micsoda malicia!

Mivel ő nagysága, a ki a Pazmanaeumból kikérülve, pár év alatt már címzetes kanonokméltóságához jutott, különösen a főnemes hölgyeknek volt kikéltett kedvence, s a főúri körök összes dámaát ő oldotta föl búcsúik alól.

— Tíz óra, harminc perc! konstalálta Tállay ur, a nagyapa.

S kezéit, melyeken tizennégy esztendő óta most volt először keztyű, kedélyesen dörzsölte össze. Odahaza, a Fertő mellékén, a hol ő majd egy félszázadja múltve bérletben a hercegi földet, sohasem került arra a sor, hogy ilyen fénytűzést fejtessen ki. Szürke, kopott öltözékében nap-hosszat a földet bujtja, s ezenkívül alig zavarták más eszmék, mint az ebéd, az alvás vagy a gabona árnyekedésének kérdései. A megyegyűlésekre, virilista létére nem járt, fogatot nem tartott, s ha néhanapján be is rándult a városba, valami harmadrangu fogadóban szállott meg, a mely a fuvarosok és loalkuszok rendes gyűlekezési helye volt. Az idősebb leányát azonban, a kinek szépségéről az egész környéken beszélték, Budapestre adta férjhez; az ország legelső bankháza-
nak tüzeltvezetőjéhez, a ki egy mosonyi faluból került föl valaha Bécsbe, s most nyolc-tízezer forintot keresett meg évenként.

Tizennégy esztendő óta, a mikor Tildát férj

hez adták, mindaddig hiába vártak arra, hogy unokájuk legyen. Ez a gyönyörű, harminckét esztendőss asszony már ugylátszik egészen beletörődött abba a gondolatba, hogy sohasem hall maga körül gyermeksírást, s ime! az isten ekkor hallgatta meg a család legforróbb óhaját: az elkésett vendég április hó elején szerencsésen beköszöntött, s a fényes lakás, mely ilyen különös hangokat sohasem hallott eddig, a váratlan esemény következtében egyszerre fenekestől fölfordult.

— Oh, minő édes baba!

S a család bizalmas barátai, kik alkonyat-tájt halkán suhantak be a gyerekszobába, mosolyogva bámulták meg a kis jövevényt, a ki nyugodtan aludt a somogyi dajka karjaiban. A Tilda kacér, illatos kis hálószobájában pedig diszkrét suttagások, tanácsok keltek szárnyra, a tapasztalt mamák bölcs utmutatásokkal szolgáltak. Halvány, pikáns arcával, melyből sötét szemek bájosan villogtak ki, a viruló asszony még sokszorta szebb volt a kékszállagos paplan alatt, mint az estélyeken s a bálakon, a hol plasztikus vállait az egész főváros megcsodálta.

Duckert ur, az apa, a ki máskülömben nem beszélt sokat, most napközben minduntalan kiszólt a bank főpénztárosához:

— Mondja, Blank, sirtak a maga gyermekei éjszakánki?

S büszke önteltággal tette hozzá:

— Mert a fiam többet sír, mint az ifjú Werther!

tózkodás és a gyermekek hideg levegőre való vigyázatlan kivitele következtében.

Az élet első évében leggyakoribbak az emésztés és táplálkozás betegségei, úgy, hogy a haláleseteknek egyharmada ezek rovására esik, míg a légző-szervek betegségei a második helyet foglalják el. A második évben már ez utabbiak kerülnek felül; mert az első évben már legnagyobb részt meghaltak azok, kiknek ereje gyenge volt arra, hogy a gondatlan és helytelen táplálást kibírják.

Hogy miképpen kell a csecsemőket taplálni és gondozni, legyen szabad a következőkben elmondani:

Az újszülöttnak legkiválóbb tápláléka az, melyet a természet rendelt számára, az anyatej. Fájdalom, mindinkább ritkulnak az olyan nők, ki anyai kötelességök megszegésének tartanak megvonni gyermeköktől emlőjüket. Legtöbb asszony kerüli a szoptatás, vagy kényelmességből, vagy azért, mert fél, hogy idejekorán elhervad, vagy szükségből, t. i. életfenntartásból; így azután a könnyelműség és szükség miatt anynyira elferdül a gyermekek táplálásának módja, hogy azt teljes joggal nevezhetjük lassu gyermekgyilkolásnak.

Minden anyának kötelessége, hogy — ha csak lehet, — legalább az első hetek és hónapok alatt maga szoptassa gyermekét.

A szoptatásra nézve meg kell tartani azon szabályt, hogy a bizonyos időközökben, minden két, vagy három órában történjék; mert nem mindig azért sir a gyermek, hogy éhes, hanem más bajok miatt.

Az egészséges gyermek legfeljebb 20 percig szopják, azután le kell fektetni, de nem szabad ringatni, vagy más módon hevesen mozgatni, hogy ki ne hányja azt, amit evett.

Hogy mennyi ideig szoptassuk a gyermeket, általános szabályt felállítani nem lehet. A természet maga megmutatja a fogak megjelenése által. Ha az anya és a gyermek egészséges, kilenc hónapnál hamarabb nem kell elválasztani, akkor se szakítsák el hirtelen az emlőtől, hanem apránként szoktassák tehenéjre. Gyengébb testalkotású nőknél azonban hamarabb is elválaszthatják, de azok sem hirtelen.

Paul, a fiatal főnök, a ki a pesti főközlét élén áll, napjában ötször-hatszor is bejött az irodába, hogy megkérdezzék:

— Nos, mit csinál a baba?

— S ilyenkor Duckert mosolyogva azaladt a telefonhoz, mely haza, a cselédség szobáiba szolgált.

— Paul ur kérdezteti, hogy van a fiam?

Néhány perc múlva vidorán szólal meg a csöngetyű.

— Ó nagysága köszöni a tudakozódást, a baba már háromnegyed óra óta alszik.

Másnak talán gyamus leit volna ez a különös érdeklődés, de Duckert nem abból az anyagból volt, hogy féltékeny legyen. Okos és ravasz fő volt s tudta magáról, hogy az. A bank milliókra rugó pénzügyi spekulációját föltulmulhatlan ügyességgel intézte évek óta. Arcán, ha beszélt, ha hallgatott, vagy akár szivarra gyujtott, mindig mosolygó önbizalom volt kifejezve, mely azt látszott mondani: „Mindayajátokat lövő teszek, ha akarom.” Ez a negyvenhét éves, sötétzakarú pénzember, aki még soha életében nem olvasott el egy könyvet, tökéletesen meg volt győződve a felől, hogy az egész világaát surlangosabb. Ő mitsen látott abban, hogy Paul, a főnöke fia, ez a gazdag s kényeztetett gavallér feltűnően sokat jár a nejevel, s színházakban, társaskörökben mindig csak neki mondja el a maga léha és jókedvű megjegyzéseit. A nélkül, hogy Tilda mondott volna valamit, Duckert sokszor megszólalt:

Oly gyermekek számára, kik nem részesülhetnek anyatejben, a táplálás minden más módjánál legtöbbet ér a dajka, ha alkalmas, egészséges dajka áll rendelkezésünkre. Minthogy azonban sok anya sem a szoptatásra, sem a dajka fogadásra nem képes, legjobb pótlékszernek a tehéntej van elfogadva, de itt is ugyanazon gondadal és pontossággal kell eljárni, mint az anya, vagy dajka által való szoptatásnál. Különösen kell ügyelni a szünetek szigorú megtartására, és az edények és szopó készülékek legnagyobb tisztaságára, e mellett a gyermek száját is tisztán kell tartani, amennyiben egy nedves vászondarabbal többször kitöröljük.

Rosz szokás az, hogy a gyermeket úgy altatják el, hogy mellette van a tejes üveg és szájában a szopóka.

A tejnek egészséges, jól táplált tehéntől kell származni és frissnek kell lenni, ha nem lehet kétszer naponta frisset kapni, akkor használat előtt fel kell forralni.

Igen fontos dolog a tehéntej hígítása vízzel. Az első három hó alatt egy rész tej, két rész víz, később fele tej, fele víz és csak a hatodik hónapban szabad tiszta tejet használni, ezen italhoz mintegy 30 gramm cukrot kell adni. — A feleresztésre szolgáló vizet meg kell főzni és a csecsemőnek melegen adni.

Ha a gyermek a legnagyobb gond és pontosság mellett sem tűri a tejet, akkor leghelyesebb lesz részben, vagy egészen más tápláló szerek által helyettesíteni azt, minők például az árpakása-lé és tojás sárgája, vagy tojás fehérje vízzel.

Egyébb pótlékok, mint a szopó zacskók (cuclik), melyeket cukorral és tejben áztatott kétszersülttel, vagy összerágott cukros kenyérral megtöltve adni, épp oly megbocsáthatatlan bűn, mint mákból készített italt adni a végből, csak hogy egy időre megnyugtassák a kis, siratagot.

A hibás táplálás után legtöbbet szenved a csecsemő a megromlott levegő hatása alatt. A gyermekszobákat gondosan kell szellőztetni, azokat pedig jó időben friss levegőre vinni.

Egy igen és fontos és nevezetes feladata az anyáknak és gyermekápolóknak,

hogy gondoskodjanak a gyermekek bőrének tisztaságáról. Ha ezt nem teszik, könnyen sebeket és bőrküritéseket kapnak.

A fürösztést az első félév alatt mindennap kell ismételni 31—32° C. alatt, ettől kezdve ritkábban, minden második nap. A fürdésnek öt percnél tovább nem kell tartani; azután szárazra meg kell törölni és egy ideig melegben tartani. Természetesen a fürdésnek meleg szobában kell történni.

Van még a közönséges gyermekápolás körül néhány olyan szokás, mely többé kevésbé ártalmas. Ilyen a ringatás. Ez hátróztottan ártalmas; mert a ringatás által a gyermek gyenge agyveleje szenved. A gyermek, ha baja nincsen, ringatás nélkül is elalszik. Ennél még rosszabb szokás a korai felültetés és járatás; mert mindenféle csontferdüléseket von maga után és könnyen a gerincben okozhat kárt. Óvakodjunk tehát a járást mesterségesen siettetni; sokkal jobb azt bevárni, míg a gyermek maga jószántából tesz erre kísérletet.

Idősebb gyermekeknél követendő rendszabályok: rendes könnyű táplálék, jó levegő, célszerű ruházat és tisztaság.

Kövessék és szíveljék meg az anyák már most a fenti utmutatást, hiszen saját gyermekeik jólétéért teszik; de egyuttal megbecsülhetetlen szolgálatot tesznek a hazának, az emberiségnek; különösen pedig diszére fog válni városunknak, ha ez évi pünkösöd másod napján tartandó első gyermekkiállításán minél több szép és egészséges, jól gondozott gyermekeket, nem pedig nyomorékokat fognak kiállítani.

Szórakozást a közönségnek!

Szegények vagyunk.

Bizony szegények, olyannyira, hogy ma holnap két embernek lesz egy kabátja. No de most nem erről akarunk beszélni.

Másféle szegénység az, melyről ezuttal szólni kívánunk, s mely nemcsak előtünk tudva levő dolog, de mely bármely idegennek, ki városunkban néhány napot tölt, azonnal szemében ötlök.

Szegények vagyunk szellemi élvezetek, hasznos és mulattató időöltés dolgában.

— Boesásat!

Eltűnt a háziur szobájában, de egy kis idő múlva komolyan, ájtatos arccal tért vissza. Viola-sziat kanonoki övét eltakarta a finom csipkés karig, melyet a keresztelések alkalmából viselni szokott. A szalobában fölgujtották az ezüst girandole-okat s az erkélyről exotikus virágok illata áradt be. A dadától, ki a hálószobából elhozta, a kicsike a nagymama faillé-ba bujtatott karjaiba került, míg Margit ki asszony bájos zavarral nézett maga körül. A virágos, alacsony karszékek, a Tilda intim barátból még a lélegzettüket is visszafojtották s a kis osztálytanácsosné a szeméhez tartotta pókhálószerű csipkekendőjét. Paul, a kinek frakkjába egy száll illatos gyöngyvirág volt tűzve, egy pillanatra abbahagyta a léhaskodásait s olyan komolyan, áhittattal állt a kanonok előtt, mint tizenöt esztendejkor az intézeti templomban ministrálni szokott a zord téli hajnalokon. Tállay papa, a ki az új salonkában meglehetősen kényelmetlenül érezte magát, hátra tett kezekkel állt a franciás kandalló mellett s a szegény nagymama édes boldogsággal gondolt a leányára, a ki akkor szerezte neki ezt a nagy kimondhatatlan boldogságot, mikor már az utolsó reményük is odaveszett. Duckert, a papa, győzelmes pillantást vetett az asszonyokra, a kik egészen körülvették. A selyemruhák pikáns subogása megszűnt s az ünnepies csemegeben, a kivilágitott salonon végigcsendült a pap lágy, kellemes accentusa, mely a latin nyelv erőteljes pengésébe valami szelid melegséget öntött:

— Pault holnap ebédre kellesz meghívni!

S Paul szivesen jött, egy rózsát vagy gardéniát hozva az elragadó asszonynak, a kinek szépségét a harminc esztendő még ragyogóbbá, teljesebbé tette.

A hogy a baba, tizenégy évi késedelmes után megjött végre. Duckert egy percig sem habozott, hogy Pault kihalja meg a keresztapasággal. S minthogy ez időbea sokat emlegették, hogy a nagy banktűlet örököse unokanővérét, Tereszny Margitot fogja nőül venni, — azt a magas, karos leányt, a ki oly föltulmulhatlan chick-kel szokott végig hajtani az Andrássy-uton, — csak természetes volt, hogy e nagy méltóságban őt kérjék föl az oldala mellé.

Paul, a ki még sohasem töltött be ilyen jámbor és istenes szerepet, kétségbeesztő komolysággal kérdezte:

— Nem türelmetlenkedik még a keresztfiam?

De ebben a pillanatban csegették. Ő nagysága, a főváros legszebb papja, ki rendesen csak kis grófokat és bárókat szokott az anyaszentegyház kebelébe fogadni, finom mosolylyal lépett a szalobba, a hol mindenki fölkel a helyéből. Csillagó ciliaderét a kezében tartva, az aranykeresztes abbó udvariasan hajolt meg a hölgyek előtt s a Duckert kezét előzékenyen megszorított. Csengő hangján, melyet az angol-kisasszonyok májusai szoklatairól ismertek, könnyedén szólalt meg:

— Hogy van a kis prince?

S nem várva meg a feleletet, a hölgyek felé fordult:

Ha végig tekintünk társas életünk sívárságán, akkor látjuk, hogy minden kaspaszkodásunk... (?) dacára mégis csak kis város vagyunk.

Itt a nyakunkon a hosszú tél, hosszú unalmas estéivel.

A test megtesped, a lélek eltompul a semmittevésben, az örökös mozdulatlan-ságban.

Hála Istennek, eddig csak volt színházunk, s mégis volt legalább egy időre kellemes szórakozásunk, de a szintársulat is már körünkől jó ideje eltávozott.

Azonban volna kisegítő, ami társas életünk egyhangúságában egy kis mozgalmat idézhetne elő.

A nyári szünidők alatt örömmel vetünk hirt intelligens ifjuságunk ama nemes mozgalmáról, mely szavallatokkal, énekkel egybekötött felolvasások rendezését helyezte kilátásba. E mozgalom csakhamar megszűnt. Ifjuságunk nem tett semmit, csak — beszélt — és bálázott. Pedig a kezdeményezést onnét vártuk. Ma már lemondunk arról, hogy ifjuságunktól e tekintetben valamit remélhetnénk; társasköreinkhez fordulunk tehát szavunkkal, figyelmeztetésünkkel. Vegyék kezükbe az ügyet. A kezdeményezés munkája ma őket illeti!

Vannak városunknak derék férfiai, kik bizonyára szívesen áldoznának egy kis fáradságot polgártársaik hasznáért, élvezteért, csak ke z e z v e m é n y e z ő v o l n a. ki őket a nemes t érre kihívna. Társas köreink: a »Casinó« a »Polgári kör« ennyit okvetlen megtehetnének.

Avagy az iparos ifjuság, mely oly fontos tényezője városunk lakosságának, miért nem tart összejöveteleket vasárnapokon — és miért nem kéri fel a művelődés barátait irodalmi felolvasások tartására. — Ebből az a haszna meg lenne az iparos ifjaknak, hogy míg egyes tagjai egyrésztől megismerkednének az irodalommal, másrésztől az irodalom termékeiből tágabb gondolkozási kört, tisztult ízlést nyernének, megtanulnának lelkesülni a szép és nemesért s dicső példák után hasonlóra buzdulni tudnának. Lehetne e mellett alkalmas darabok megválasztásával színi előadásokat rendezni, melyek nagyon alkalmasak vol-

— Ego te baptiso in nomine Patris, Filii, et Spiritus Sancti!

A baba, a ki most felébredt, hangosan sírni kezdett. S a gyöngye hangooska, mely az egyházi ceremónia végével éppen összevágott, egyszerre véget vetett ennek az ünneplés ballgatásnak; az asszonyok fölgráztak helyükről, Paul, aki nagyot lélegzett, hódolatjeljesen csókolta meg a Margit kisasszony keztyűs kezét s a tiszteleendő ő nagysága ekötelező mosolylyal közeledett Duckerthez, a ki tisztelettel hajolt meg előtte.

— Sok szerencsét a fiához, kedves Duckert!

S míg a finom, fehér kezek egy-egy percre meleg gratulációval pihentek meg a bankár nagy tenyerében, a ki üzent mosolyával büszkén pillantott szét aranyos szemüvege mögött, az asszonyok első csoportja közt, a kik a Tilda csendes szobájába behozták, a kis Paul is besurrant ebbe az ilatos fészekbe, melynek egy világos, kékselyem-zugában, félig csukott szemekkel hajtotta fejét vánkossára az a bájos, halovány asszony. S míg Duckert odakünn, egy fejedelem leereszkedő kegyességével fogadta a gratulálók csoportját, senki sem látta, a mint Tilda, az anyaság moudhatatlan édes-ségével tekintett a fiatal ember szemébe s melegen, odaadón szoritotta meg a kezét, mely hizelegre feküdt az övében. Egy percre összenéztek, de az asszony hirtelen becunkta a szemét, mintha az erős napvilág sértené.

Szomaházy István.

nának arra, hogy valaki belőlük társadalmi finomságot, társadalmi könnyűséget sajátíthatna el.

Ezek lennének erkölcsi következményei az ilyen felolvasásoknak, színi előadásoknak, estélyeknek; mindenesetre közön-ségünktől várhatnák az anyagi támogatást is.

Az ezek előrebocsájtása után belátható, hogy ezen fentérintett körök vannak hivatta, hogy közszellemet teremtsenek, közszellemet, melyre minden jóra való társadalomban oly nagy szükség van, s mely nélkül még a legnépesebb város is csak élettelen tömegnek tűnik fel.

Rajta tehát — lépünk ki a sikra és tegyünk, nehogy a tespedés penésze belepjen bennünket.

A hevítés hatása a bor minőségére.

Pasteur bebizonyította, hogy minden bor, melyet 50—60 C. fokú hőmérsékletre hevitenek, oly tulajdonokat nyer, melyek konverzáására és fejlődésére igen kedvesek. Midőn ugyanis a bor különböző szerves anyagok behatása miatt változni kezd, vagy mint mondani szokás, betegszik, az egyedüli és biztos szer, melylyel a baj terjedését megakadályozhatni, az, hogy a bort 30—60 C. fokra hevítjük és ez által az organizmusokat megöljük. Mihelyt tehát a bortulajdonos észreveszi, hogy a bor savanyodni, keserüvé válni kezd, vagy ha más betegséget vesz a boron észre, a hevítéssel ne késsek, mert a késedelemmel a baj fokoztatik.

A hevítés tehát nyomban megöli a borra kártékony szerves anyagokat s ez által nemcsak a betegség terjedését akadályozza meg, hanem azt teljesen megszünteti és a beteg bort megjavítja s éppen e hatásnak lehet tulajdonítani, hogy a pastearizálás a gyakorlatban oly gyorsan elterjedt. A legnagyobb borkereskedők nyújtottak e tekintetben jó példát az által, hogy a hevítést nemcsak gyanus hanem egészséges borokra is alkalmazták, melyek fejlődését siettetni akarták.

A kísérleteknél, melyeket Pasteur előbb csak maga, később pedig szakértőkkel tett, hogy a hevítés hatásáról meggyőződjék, azt tapasztalta, hogy a hevített bort legalább egy évvel öregebbnek tartották, mint a hevítés előtt. E hatás magyarázata a következő: A fiatal bor lefejtéskor levegőt vesz magába, mely a folyadékban feloldódik. Bizonyos idő múlva a bor vegybontása által be lehet bizonyítani, hogy a bor által felbontott levegő tulajdonképeni hatásos alkotórésze, élenye mindig kevesbe-dik s végre egészen elenyészik s helyette a bor bizonyos mennyiségű szén-savat tartalmaz. Mi történt a borral? Semmi egyéb, mint hogy égési, vagy élenyülési műveleten ment keresztül. A levegő élenye a bor bizonyos alkotórészeivel egyesült s azok némelyikét szén-savvá, másokat szagos anyagokká változtatta át, melyek a bort zamatos-sá teszik. Minél hidegebb a pince, s minél nagyobbak a hordók, melyekben a bor áll, annál tovább tart, míg az említett vegyi műveletek végbemennek és a bort újra le kell huzni.

Minden vegyi folyamatot hevítés által nagyban gyorsíthatni, miből következik, hogy minden bor, mely meleg pincében áll, gyorsabban érlik, mint hideg pincében, ha pedig a bort 50—60 C. fokra hevítjük, a benne levő éleny vegyileg azonnal megkötettk, minél fogva a bor a hevítés után sokkal öregebbnek találhatik, mint a milyen. Uj, különösen fehér borokban sok fe-

hérlje van feloldva, mely csak idővel válik ki s oldatlanná lesz. A levegő élenyének itt is hatása van, mert olyan bor, mely még feloldott fehérjét tartalmaz s palackokban fejtetik le, a fehérje kiválása következtében zavaros lesz. A palackozásra való fehér borok palackérettségének gyorsítása tehát abban áll, hogy a feloldott állapotban tartalmazó fehérje kiválását siettetjük. Ha fiatalabb bor 60 C. fokra hevítették, a benne levő fehérje oldhatatlan pihék alakjában kiválik s miután ezek a hordó fenekére szálltak, a bort rögtön palackokba lehet lefejtetni a nélkül, hogy megzavarodásától (töréstől) kellene tartani. Az így kezelt bor palackérett, a mit hevítés által még a legkönnyebb, tehát olyan boroknál is lehet siettetni, melyeket csekély alkohol tartalmuknál fogva a megromlásától csak nagy fáradsággal és gondal megóvhatni.

A fentebbiekből kitűnik tehát, hogy a bor hevítésének háromféle előnye van. Ez az egyedüli szer, melylyel a borbetegség terjedését, illetőleg annak keletkezését megakadályozhatjuk. A hevítés által a bor gyorsabban éretté és zamatosabbá válik. Végül a hevítés által a bornak közvetlenül amaz állapota idéztetik elő, melyet a palackokban változatlanul megtart, ezen hevítés által tökéletesen palackéretté lesz. Oly előnyök ezek, hogy minden bortermelőnek figyelmébe ajánlhatók. A tapasztalat azonban azt bizonyítja, hogy sokan, akik a hevítéssel kísérleteket tettek, azzal csakhamar ismét felhagytak és látszólag igen nyomós okokat hoztak fel ellene.

Azt senki sem tagadta, hogy a hevítés által a borbetegségek keletkezését és terjedését határozottan meg lehet akadályozni, valamint azt sem, hogy a bor palackérettségét legegyszerűbb módon csak ez által lehet siettetni, de a mi a harmadik pontot illeti, hogy a hevítés által a bor öregbítették, praktikus borászok aggodalmaikat fejezték ki annak értéke iránt, s az aggodalmakat egyesek látszólag igen nyomós okokkal indokolták. Különösen azt hangsúlyozták, hogy egyes finom, ugyis zamatos borok e hevítés által veszítenek zamatjukból s oly tulajdonosságokat vesznek fel, melyek hanyatló boroknál észrevehetőek. Ezért a finom borok hevítésével egészen felhagytak.

Ami azt illeti, hogy a finom borok a hevítés által hátrányos tulajdonságokat vesznek fel, meg kell jegyezni, hogy azt csak akkor lehet tapasztalni, ha a hevítés nem történt egészen helyesen. Helyes a hevítés akkor, ha a küllevegőtől egészen elzárt (csövekben) hevített bor a küliség teljes kizárásával hűtetik is le, mely esetben a legfinomabb bor zamata sem romlik meg. De ha a forró, vagy nem egészen kihűlt borral levegő érintkezik, fölösleges éleny vesz föl, mi a zamatra mindenesetre hátrányos.

E baj bekövetkezését meg lehet akadályozni, ha a hevítéshez és hűtéshez célszerűen szerkesztett edényeket használunk; ilyen edényben a legfinomabb borok is hevithetők anélkül, hogy zamatjuk elrontatnék, sőt ellenkezőleg az még kellemesebbé válik.

Tekintve most már az előnyöket, melyeket a borhevítés magában rejt, az a kérdés merül fel, vajon gyakorlati alkalmazásra ajánlható-e. A kérdés egyuttal a feleletet is magában foglalja. Minden borászra, aki nagyobb mértékben borral és különösen palackborok előállításával foglalkozik, a hevítés igen fontos eljárás, melyet a különféle borbetegségek következtében szenvedne.

•E—s.

Nyilatkozat.

Alulírottak ezennel kijelentjük, hogy a Dr. Csongrádi Gábor ur és Tary István ur között fennforgott becsületbeli ügy a mai napon lovagias uton elintéztetett.
Csongrád, 1890. évi október hó 9-én.

Dr. Dékány Béla sk. Dr. Váli Géza sk.
Kónyay Kys Albert sk. Dr. Faragó László sk.
mint mint
Tary István ur Dr. Csongrádi Gábor ur
megbizottai. megbizottai.

H I R E K

— Kinevezés. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a váci káptalanban Dr. Viertel Lajos címzetes prepostot, olvasó kanonokot, hittani intézeti igazgatót s szentszéki tiszteletű nagy préposttá nevezte ki. Csongrádi tisztelői ez alkalomból üdvözlő táviratot intéztek a napokban hozzá.

— A helyb. Izs. Jótékony nőegylet legközelebb tisztújító közgyűlést tart.

— A régi községi iskolaszék mandátuma már lejárt. Legközelebb már az újonnan alakított iskolaszék fog fungálni.

— Halálozás. Fekete Ignác szigorló orvost tisztelt barátunkat lesújtó csapás érte. Édes anyja Fekete Sámuelné szül. Gross Ida f. hó 4-én d. u. 4 órakor meghalt. Temetése október hó 5-én kiváló részvét mellett ment végbe. Büchler Márton rabbi a hallottas háznál megható szép szavakban bucsuztatta el övétől. Az elhunytban a helybeli Izs. jótékony nőegylet egy régi buzgó tagját vesztette el. Áldás poraira! Tisztelt barátunk s hozzátartozóinak fájdalomát enyhítse a mi őszinte részvételünk!

— Elkobzott lőfegyverek elárverezése ügyében a belügyminiszter a következőket rendeli el: 1. A fegyver adó és vadászati adóról szóló 1888. évi 13-ik t. cikk határozományaiba ütköző jövedéki kihágások elkövetőitől elkobzott, illetve lefoglalt lőfegyver önálló joggal felruházott városokban a polgármestereknek adandó át. 2. Ha a lőfegyver ki zárólag a lőfegyvernek adóztatás alól történt elvonása, a vadászataak vadászati jegy nélkül való gyakorlása, vagy más, a törvény 42. §-ában felsorolt jövedéki kihágás miatt foglaltatott le: a kiszabott bírság lefizetése, illetőleg az elzárási büntetés

alkalmazása után a lefoglalt lőfegyver a tulajdosnak, a kir. pénzügyigazgatóság felhívására — visszaadandó. 3. Azon esetben pedig, ha a lőfegyver tilos vagy orvvadászat miatt koboztatott el, az elkobzott fegyvert a polgármesterhez küldi be, aki azt használhatatlanná téteti, vagy ha az nagyobb értéket képviselne, olyképpen értékesíti, hogy az ilyen fegyverek a vadászással való foglalkozás gyanújába álló egyének birtokába ne jussanak.

— Megjegyzés a „Megjegyzésekre”. A „Tiszavidék” 32-ik számában „Egy előljárási tag” aláírással közölt „Megjegyzések”-re a mi megjegyzésünk az: hogy — sajnos — nagyon is bőségében vannak azon adatoknak, mik községünk kebelében uralgó ársiai állapotok bebizonyításához szükségesek s majd már legközelebb sorát is ejtjük, hogy azokkal az „Egy előljárási tag”-ot is megismer- tessük. Most azonban nem tesszük, mert, hogy valakinek egyenes kívánságát directe teljesítsük, tud- nunk kellene, hogy: ki az a valaki?! Minthogy pedig az „Egy előljárási tag” előttünk teljesen ismeretlen kívánságának nem teszünk ezuttal eleget. Külömben nem látjuk át, hogy mi oka annak, hogy az „Egy előljárási tag” buvosdit játszik. Talán a Piroška István bíró ellen mondtak miatt irtózik a világosságra kijönni. Valószínűleg ez lesz az ok! Pedig az igazságot nyitlan kell mindenkinek a szemébe vágni!

— Eszrevétel. Az „Eszrevételekre” „A zsidóiskola visszaállítása” cím alatt lapunk 37-ik számában közölt vezércikkünkre Holtzer Adolf az Izs. hitközség II-od elnöke „Eszrevételek” címmel reflectál a „Tiszavidék” múlt heti számában, Holtzer ur — leszámitva az „Eszrevételek” elején, közepén és végén megköszöntött pár személyeskedő megjegyzést — tárgyilagossággal szól az ügyhöz s a zsidó iskola visszaállítását semmi körülmények között sem gondolja kivihetőnek, mert az — kézete szerint — oly kiadási többletet okozna, melyet a hitközség tagjai semmiképp sem bírnának el. Az iskolát ő csak akkor tartaná visszaállítandónak, ha hitközség tagjai úgy számra, mint vagyonosságra megerősödnének, vagy ha a kiadási többlet a hit-sorsosok adakozása folytán, vagy egyéb módon biztosítva lesz. Egyebekben Holtzer ur cikkéből azt vettük ki, hogy ő a visszaállításnak elvben is ellensége! Mindezekhez mi ezuttal nem kívánunk szólni, mert — mint már említettük — az ez ügyben tartandó közgyűlés eredményét ohajtjuk bevárni. Majd akkor Holtzer Adolf ur „Eszrevételei” ellenében mi is elmondjuk a mi nézetünket.

— Előfizetési felhívást vettünk Viz Zoltán vácegyházmegyei pap „Költemények” című munkájára. „Miközben a mindennapi élet küzdelme oly anyyira a föld porához köt bennünket, mondja a felhívás; — jól esik olykor a testből és lélekből álló embernek fölvelé is tekinteni, hogy megpihenve fadaralmait, letörölje a verejtéket homlokáról egy édes vigasztalás útjával s ujult erőt merítsen ama kísértetek mehez óráiban, melyek az önzést, e testet kellemesen érintik, de romlását okozzák az igaznak, a szépnek. Viz Zoltán költeményei az igaz és szép eszméinek hivatott hirdetői s miközben most tiszta lelkesedésből anyagi haszon reménye nélkül azokat a m. t. közönség elé helyeztük, engedjék reméltnünk, hogy fáradozásunk és áldozatunk szives pártfogásra fog találni.” „A mű ez évben karácsony előtt fog megjelenni s így igen alhalmas karácsonyi és újvi ajándéknak is szolgálhat.” „Ára a „Költemények”-nek fűzve 1 frt, diszkötésben 2 frt, mely összeget a mű megküldése alkalmából kérjük be- küldeni.” Ez előfizetési felhívást a „Mindszent-Szegvár és Vidéke” kiadóhivatala teszi közzé, mely a költemények kiadására vállalkozott s ugyaneide küldendők be Mindszentre az előfizetési megrendelések.

— Hogyan stessük a lovakat? Nem mindenki tudja, hogy lovait a szokotnál jobban etetheti, a nélkül, hogy több pénzbe kerülne. Az eljárás igen egyszerű. A zabot ugyanis, mielőtt a lovakat abrakolni kezdik, megnedvesítik, a mi nagyon célszerűtlen szokás. Miért? Azért, mert ha a ló száraz takarmányt, tehát száraz zabot kap, sokkal jobban megrágja, minek következtében nyállal is jobban keveri, mi alól, ha megvizésített zabot kap, fél van mentve. Sokkal célszerűbb tehát száraz zabot etet- nünk a lovakkal, s abrakolás után itatjuk meg. Ny etetés mellett a lovak a takarmányt sokkal jobban kihasználják, tehát jobban is erősödnék és fejlőd- nek tőle, mint a nedves takarmánytól.

— Az Iparos segédek figyelmébe. A belügy- miniszter 34,367, számú rendelete szerint az ipar- rosegédek részére hazánkban és Ausztriában ki- állított munkakönyvek Szerbiábaa érvényes igazol- ványoknak nem tekintetnek, ennélfogva azon segé- dek, kik munkakeresés céljából Szerbiába akarnak menni, rendes utlevéllel lássák el magokat, mint- hogy a hazai hatóságok által kiállított munka- könyveket a szerbiai rendőrség elveszi s azok helyett újakat nem állít ki, minek folytán az illető magyar, vagy osztrák honosságú egyének semmi- féle okmány birtokában nincsenek s így a monarchia ottani ügyvivője által kellő oltalomban nem részesíthetők.

A „CSONGRÁD” KÖNYVNYOMDÁJA

CSONGRÁDON.

Elvállal minden, a

könyvnyomdászat körébe vágó munkákat,

ugymint:

diszes számlák, jegyzékek és tudósító levelek, eljegyzési és esketési kártyák, izléses meghívók és tánczrendek, étlapok, városi és községi hivatalos nyomtatványok;

ÁRJEGYZÉKEK, CIM-, ASZTALI ÉS NÉVJEGYEK, GYÁSZLAPOK

tablás kimutatások, takarékpénztári mérlegek, időszaki és folyóiratok, hírlapok, művek, diszes kivitelű szalag-aranyozások

Ipar és kereskedelmi körlevelek, ügyvédi és irodai nyomtatványok, levélpapírok és borítékok cégnyomással,

FALRAGASZOK stb. stb. minden szín és nagyságban gyors, pontos, izléses és jutányos áron.

Ugyanitt a

C S O N G R Á D I

című társadalmi heti közlöny részére előfizetések elfogadtak, hirdetések felvétetnek.